

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНІЙ ОСВІТІ**Григор'єва В. Б.,**к. п. н., доц., зав. каф. рисунка, живопису та архітектурної графіки,
grigorjeva.valya@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3874-5617**Білгородська О. Є.,**к. п. н., доц. каф. рисунка, живопису та архітектурної графіки,
elenabelgorodskaja@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7715-5447*Архітектурно-художній інститут,
Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса*

Анотація. Статтю присвячено сучасним викликам в освітньому процесі України на прикладі образотворчої підготовки майбутніх архітекторів. Розглянуті основні документи Міністерства Освіти та Науки (МОН) України щодо організації навчання у закладу вищої освіти (ЗВО) в умовах воєнного часу. Проаналізовані статистичні данні та пропозиції збереження та реформування вищої архітектурно-художньої освіти. Метою даної статті було розглянути основні правовстановлюючі документи стосовно вищої освіти в Україні в період воєнного часу і їх вплив на навчальний процес, означити основні проблеми дистанційного навчання майбутніх архітекторів за таких умов і визначити перспективи подальшого розвитку. Незважаючи на складності сучасних викликів, МОН України презентує амбітні плани щодо прискорення інтеграції ЗВО в європейську та світову освітню й дослідницьку сферу.

Ключові слова: сучасні виклики, архітектурно-художня освіта, дистанційне навчання, психологічна підтримка.

Вступ. Воєнний стан в Україні, запроваджений 24 лютого 2022 року, зробив суттєві зміни в освітній процес Архітектурно-художнього інституту Одеської державної академії будівництва та архітектури. Уперше з часу завершення Другої світової війни початок другого семестру був під загрозою зупинення. Зусиллями керівництва академії та інституту, спираючись на офіційні документи МОН, були прийняті необхідні рішення для успішного функціонування і подальшого розвитку академії. «Повномасштабна військова агресія РФ проти України 24 лютого 2022 р. кинула виклик самому існуванню нашої держави, її суверенітету та соборності. Ворожій атаці піддався соціально-економічний устрій України...» [1, с. 36]. Уведення воєнного стану, скорочення економічної активності призвели до значного дефіциту, від якого страждають державний та місцеві бюджети, а також до істотного зменшення видатків на освіту, оскільки всі можливі ресурси необхідно було мобілізувати для задоволення оборонних і гуманітарних потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж короткого часу в Україні було сформовано засади інституційно-правового регулювання освітньої сфери на період дії воєнного стану. Таке регулювання здійснювалося в межах і відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII (зі змінами та доповненнями), Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 64/202210, затвердженого Законом України від 24.02.2022 № 2102-IX, а також згідно з іншими нормативно-правовими актами України. «Так, відповідно до норм ст. 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повноваження місцевих органів влади, зокрема в частині управління закладами та установами освіти, переходять до військових адміністрацій населених пунктів на відповідній території. Повноваження центральних органів

влади продовжують реалізовуватися» [2, с. 15]. Комендантська, година, сигнали повітряної тривоги, носіння особистих документів і таке інше стає невід'ємною частиною сучасного життя. Всі правові відношення вирішуються у режимі воєнного часу. Окрім того забезпечено заходи з організації зовнішнього незалежного оцінювання та вступної кампанії у 2022 р. В Законі України від 24.03.2022 року «Про внесення змін до деяких законів України у сфері освіти» розглядаються питання безпеки всіх учасників освітнього процесу. Разом із місцевими органами управління освітою Міністерство доклало максимум зусиль для забезпечення безперервності навчання в Україні, надання доступу до знань та можливості навчатися кожному учаснику освітнього процесу в різних організаційних формах: офлайн, онлайн, змішано, індивідуально [5].

В постанові МОН України «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій» підкреслюється важливість формування системи підтримки педагогів і учнів, які отримали психологічну травму. Інформування керівників закладів освіти щодо цієї нагальної потреби [7].

МОН деталізувало зазначений план у Концепції відновлення освіти і науки України впродовж 2022–2032 років. «Окреслено низку ключових напрямків такого відновлення, а саме: розвиток людського потенціалу; європейська інтеграція освіти та науки; розвиток науки й інновацій; розвиток вищої освіти та освіти дорослих; розвиток професійної (професійно-технічної), дошкільної, загальної середньої, позашкільної, спеціальної й інклюзивної освіти; цифрова трансформація освіти та науки.» [2], [3].

За період воєнного стану в Україні МОН видало біля 100 законів, постанов, рішень та рекомендацій щодо інституційно-правового регулювання освітньої сфери.

Постановка завдання. Мета роботи – визначити сучасні виклики у функціонуванні архітектурно-художньої освіти в Одесі, означити основні проблеми дистанційного навчання майбутніх архітекторів за таких умов і перспективи подальшого розвитку.

Методи дослідження:

- *теоретичні* – вивчення та аналіз правовстановлюючих документів стосовно вищої освіти в Україні в період воєнного часу;
- *емпіричні* – опитування, діагностування викладачів та студентів Архітектурно-художнього інституту Одеської державної академії будівництва та архітектури.

Основний матеріал і результати. Перші тижні воєнного стану в Одесі були зумовлені появою сигналів повітряної тривоги і комендантського часу, вибухами в різних районах міста. Наявність великої чисельності внутрішньо переміщених учасників освітнього процесу, а також їх виїзд за кордон спричинили серйозні проблеми із формуванням верифікованого масиву необхідної статистичної й адміністративної інформації.

Аналізуючи офіційні документи МОН України, у воєнний період було визначено наступні завдання збереження української вищої освіти, які мали своє відображення у роботі Одеської державної академії будівництва та архітектури:

- коригування освітніх програм відповідно до навчальних втрат, спричинених війною;
- відновлення освітнього процесу, а також інфраструктури освітніх і наукових закладів;
- запровадження програм їх психологічної реабілітації, адаптації;
- створення доступного та безпечного цифрового освітнього й дослідницького середовища.

Кожна кафедра Архітектурно-художнього інституту доклала максимум зусиль для забезпечення безперервності навчання, надання доступу до знань та можливості навчатися кожному учаснику освітнього процесу в різних організаційних формах: офлайн, онлайн, змішано або індивідуально.

Під час дослідження якості дистанційного навчання в умовах воєнного стану переважна більшість викладачів (80 %) Архітектурно-художнього інституту Одеської державної академії будівництва та архітектури назвали такі виклики:

- складності в організації навчання для внутрішньо переміщених студентів і студентів, які тимчасово виїхали за кордон; іноземних студентів;
- напружений емоційно-психологічний стан усіх учасників освітнього процесу;
- послаблення мотивації здобувачів освіти та їхніх батьків до навчання;
- відсутність доступу до навчання (близько 25 % студентів із числа ВПО мали проблеми з доступом до Інтернету, а 5 % студентів не мали взагалі, що пов'язано з відсутністю у студентів постійного доступу до швидкісної мережі Інтернет (60 % респондентів) і технічних засобів (48 %);
- відсутність доступу до якісного Інтернету у викладачів, які виїхали за кордон або перебувають на території України;
- відсутність «живого спілкування» між викладачем і студентом (61 %); невміння самостійно вчитися (52 %); зниження мотивації до навчання (47 %); байдужість, апатія (37 %); неспроможність сконцентруватися на навчальному матеріалі (27 %);
- бажання студентів залишитися на навчання та проживання закордоном (17% студентів намагаються навчатися одночасно в нашому і закордонному вишах).

Результати опитування підтвердили здатність викладачів у складних умовах воєнного стану організувати освітній процес у звичних формах, що було успішно апробовано протягом 2020–2021 р., під час пандемії COVID-19. І якщо у 2020 р. рівень володіння навичками та вміння застосовувати технології дистанційного навчання серед науково-педагогічних працівників були досить посередніми, оскільки менш ніж половина (34,5 %) з них використовували такі засоби на постійній/регулярній основі, то нині можна говорити про успішне впровадження ІТ-рішень в онлайн-освіту (майже 89,7%). Викладачі кафедр Архітектурно-художнього інституту додатково проходять дистанційний курс «Цифрові інструменти Google для освіти».

Для поліпшення становища на кафедрах Архітектурно-художнього інституту організовані онлайн-консультації для студентів, які не можуть вийти на зв'язок за розкладом занять, з використанням не лише Classroom, але і з можливістю спілкування у Телеграм, Вайбер додатках.

Було виявлено й інші проблеми. Частка студентів, які фактично беруть участь в освітньому процесі під час дії воєнного стану, знизилася у середньому на 10 % (порівняно з попереднім періодом дистанційного навчання) та становить 60–70 % загального контингенту. Серед викладачів лише 3,2 % опитаних повідомили, що не готові повернутися до свого ЗВО з-за кордону. Підставою для такого рішення вітчизняних педагогів могли бути можливості (робота й проживання), надані їм країнами ЄС. Частка студентів, не готових повернутися в Україну для продовження навчання, значно вища: таку відповідь дав кожен шостий із опитаних студентів. Поясненням може бути бажання здобувачів залишитися в країні, яка їх прийняла, для подальшого навчання, проживання та роботи.

Студентам першого-другого курсів надано можливість перенесення годин теоретичного й практичного навчання на наступний навчальний рік. Водночас рекомендовано забезпечити особливі умови навчання (встановлення індивідуального графіка, надання академічної відпустки тощо) для тих здобувачів освіти, які перебувають у лавах ЗСУ або в підрозділах територіальної оборони, займаються волонтерською діяльністю, та внести зміни до затвердженого графіка.

Дистанційна форма навчання у воєнний час відрізняється від педагогічного навантаження викладачів в мирний час – кількість годин збільшується, емоційний стан погіршується, накопичується втома, хвилювання за рідними і близькими, настає «емоційне вигорання». Частіше виникають міжособистісні конфлікти, непорозуміння між викладачами і студентами та їх батьками.

Війна згубно вплинула на психологічне здоров'я багатьох українців. Стрес, апатія, тривожність – впоратися із цим вдається далеко не всім. Важко концентруватися на чомусь, крім новин і переживань за рідних, друзів і тих, хто сміливо бореться на фронті. Ментальне здоров'я є невід'ємною частиною життя. Це поняття дуже широке і поєднує різні аспекти. Стан ментального здоров'я залежить від багатьох чинників: соціальних, екологічних та навіть економічних. Головні ознаки порушення психологічної рівноваги та перші “дзвіночки” ментальних розладів: фізичні (порушення сну, больові відчуття у будь-якій частині тіла), емоційні (постійне відчуття страху, тривоги, журби), когнітивні (труднощі з чітким мисленням, порушення пам'яті, патологічні переконання), поведінкові (агресія, зловживання алкоголем чи наркотиками, неспроможність виконувати повсякденні функції) та інші.

За таких умов роль психологічної служби системи освіти істотно зростає. Закон України «Про освіту» та Положення про психологічну службу в системі освіти України, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509, визначають загальне спрямування діяльності психологічної служби в закладах освіти щодо проблеми профілактики стресів, зокрема розв'язання освітніх та виховних завдань, що сприятиме збереженню психологічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу, формуванню моделі бажаної поведінки, усвідомленню основних рис відповідальної поведінки, повноцінному розвитку особистості, створенню умов для формування мотивації до самовиховання й саморозвитку.

За ініціативи ЮНЕСКО в рамках Освітнього кластера було створено Тематичну робочу групу з освіти (TWG) з охорони психічного здоров'я (MHPSS), у якій фасилітатором виступає ЮНЕСКО й Міністерство освіти і науки та яка має стратегічне значення для об'єднання міжгалузевих партнерів і координації зусиль щодо надання послуг з охорони психічного здоров'я (MHPSS) в освітньому секторі, визначення потреб та прогалин у реагуванні, а також співпраці й обміну ресурсами. Пріоритетом діяльності закладів освіти є забезпечення психологічної стійкості учасників освітнього процесу, які постраждали від російської збройної агресії. Як наслідок, перед психологічною службою у системі освіти постав ряд нових викликів, пов'язаних із великою чисельністю учасників освітнього процесу, що мають психологічні травми через військові дії.

Згідно з отриманими даними, у 2021/2022 н. р. загалом до працівників психологічної служби надійшло 2 829 475 звернень, із них: 35 % звернень батьків здобувачів освіти, 30,4 % звернень педагогічних працівників, 27,7 % звернень здобувачів освіти та 6,9 % звернень інших зацікавлених осіб [4-8].

Спільно із фахівцями ЮНІСЕФ проведено всеукраїнське опитування громад для визначення IT-потреб внутрішньо переміщених учителів. Виявлено, що потреба в девайсах становить 165 тис. ноутбуків та 202 тис. планшетів. Комп'ютерна техніка передається вчителям, що евакуювалися з тимчасово окупованих територій, і вчителям закладів, які постраждали від нападів із боку РФ. Наразі вона покриває 25 % загальної потреби, тому переговори з боку МОН продовжуються, щоб забезпечити технікою кожного вчителя, який потребує допомоги. (с. 258) Фахівці ДНУ «Інститут освітньої аналітики» взяли участь у спільному з ЮНІСЕФ та Світовим банком опитуванні стосовно оцінки освітніх втрат і потреб 749 закладів фахової передвищої та вищої освіти. Згідно з результатами опитування, майже у 40 % цих закладів наразі відсутні технічні засоби навчання

Тож у період дії воєнного стану забезпечення якості освіти в Україні залишається пріоритетним напрямом діяльності МОН, без якого неможливо виконати загальну місію Міністерства – творення в Україні інклюзивного й інноваційного суспільства, де кожен громадянин має рівні можливості для розвитку свого таланту впродовж життя заради формування згуртованої спільноти громадян, здатних до активної творчої співучасті в стійкому розвитку України. Згідно з цією місією розробляється та здійснюється державна політика, що гарантує: усебічний розвиток людини як особистості й найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей; формування цінностей та необхідних для успішної самореалізації компетентностей; виховання відповідальних громадян, здатних до свідомого суспільного вибору і спрямування своєї

діяльності на користь іншим людям та суспільству; збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу; підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору; розвиток науки як джерела економічного зростання й невід'ємної складової національної культури та освіти; створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової й науково-технічної діяльності; забезпечення використання досягнень вітчизняної та світової науки й техніки для задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб [1, с. 267].

Висновки. Війна змусила багатьох учасників освітнього процесу масово залишити місця проживання. Таке масштабне переміщення як у межах України, так і за кордон, стало викликом для системи освіти з огляду на необхідність забезпечення рівного доступу до навчання, створення передумов для утримання студентів і педагогів в сфері впливу української системи освіти та їх повернення, якщо вони виїхали за кордон. Проте першочерговим завданням влади, що було й залишається актуальним, є збереження життя учасників освітнього процесу, як і кожного громадянина нашої держави.

Нажаль, сучасні виклики воєнного стану в Україні істотно вплинули на якість підготовки майбутніх архітекторів. Неможливість підтримувати якісний зв'язок із студентами («поганий» або відсутній Інтернет), скорочення робочих програм з образотворчої підготовки, зниження рівня оцінювання студентських робіт (відсутність мотивації, заохочення, самодисципліни, поява можливостей навчатися безкоштовно закордоном), перенавантаження викладачів і праця у стресовій обстановці. Апатичність студентів цілком може бути пов'язана з тим, що всі ми замкнені у кордонах подій, що відбуваються просто зараз. Але варто пам'ятати, що всі війни рано чи пізно завершуються, тож ми маємо намагатися заглядати в майбутнє, за межі темного місця, в якому Україна тимчасово опинилася. Тому варто спрямовувати погляд студентів у майбутнє. Вчити їх прогнозувати, передбачати, будувати плани. Не варто сприймати воєнний стан як довгі канікули або час, коли певні справи (наприклад, домашні завдання) можна закинути.

Це основні підсумки навчального процесу у воєнний час. Проте МОН України розробляє нову стратегію освіти у повоєнний час.

Буде побудовано нову архітектуру освіти дорослих, що передбачатиме освіту впродовж життя для особистісного й професійного зростання. Зокрема, до 2025 р. щонайменше 47 % дорослого населення братиме участь у навчанні протягом року за програмами освіти дорослих. При цьому визнаватимуться результати неформальної та інформальної освіти. Відбудеться інтеграція до європейського освітнього й дослідницького простору, у т. ч. буде реалізовано програму «EU4Skills: кращі навички для сучасної України» із залученням 58 млн євро на модернізацію професійної (професійно-технічної) освіти. ЗВО України стануть учасниками альянсів європейських університетів, причому 5–7 % вітчизняних ЗВО вже у 2023 р. Щорічний приріст нових партнерств становитиме 10 %, зокрема стосовно програм Open Science (відкрита наука), «Горизонт Європа», «Євратом», ЦЕРН, ERIC, EOSC, COST. Буде проведено гармонізацію українського освітнього та наукового законодавства й відповідної державної політики з європейськими, завдяки чому принципи, підходи, практики та інструменти ЄС системно використовуватимуться в освітній і науковій сферах. Прогрес освітньої політики України буде вимірюватися за допомогою EU-level targets [10], [11].

Розбудовуватиметься сучасна мережа ЗВО та освітній простір, що стане запорукою поліпшення якості вищої освіти. Буде укрупнено державні ЗВО (у середньому до 10 тис. здобувачів в одному закладі), оновлено й обладнано 2 тис. лабораторій і аудиторій, реконструйовано 200 будівель гуртожитків. Заклади вищої освіти стануть автономними та фінансово забезпеченими, при цьому рівень академічної автономії досягне 70 %, організаційної – 80 %, кадрової – 87 %, фінансової – 70 %. Поглибитиметься інтернаціоналізація вищої освіти України, зокрема 20 вітчизняних ЗВО ввійдуть до 1000 найкращих університетів світу; 200 тис. іноземних студентів здобуватимуть вищу освіту в Україні. Розшириться охоплення безперервною освітою, понад 1 млн осіб отримають визнання результатів навчання

в рамках неформальної й інформальної освіти. Поліпшиться синергія взаємодії освіти та бізнесу, у 50 університетах буде запроваджено дуальне навчання, до екосистеми ЗВО буде залучено приватний капітал [9].

Література

- [1] Inform-analityc.zbirn-Osvita.Ukrayny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.)
- [2] Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki>.
- [3] Операційний план реалізації у 2022–2024 роках Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 №286-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/proshvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286>
- [4] [2.D] Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій: курс підвищення кваліфікації для освітян. URL: <https://hryoutest.in.ua/courses/programa-pidvishchennya-kvalifikacijpsihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>.
- [5] [3.A] Матеріали для використання в роботі під час воєнних дій. URL: <https://imzo.gov.ua/psyholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichnarobota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/>.
- [6] [3.B] Кращі практики психолого-педагогічного супроводу та підтримки учасників освітнього процесу в умовах воєнних дій і збройних конфліктів, надання соціально-психологічної допомоги постраждалим від насильства та торгівлі людьми. URL: https://imzo.gov.ua/psyholohichnyj-suprovid-tasotsialno-pedahohichna-robota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chasvoiennykh-diy/krashchi-praktyky-psykholoho-pedahohichnoho-suprovodu-tapidtrymky-uchasnykiv-osvitn-oho-protsesu-v-umovakh-voiennykh-diy-izbroynykh-konfliktiv-nadannia-sotsial-no-psykholohichnoi-dopomohypostrazhda/?preview_id=45502&preview_nonce=ce217076d7&_thumbnail_id=-1&preview=tru.
- [7] [3.C] Перша психологічна допомога. Алгоритм дій : методичні рекомендації. URL: <https://drive.google.com/file/d/16esXuCScmCqB5kXLugnKkm-E6SaKg1u0/view>.
- [8] [3.D] Ефективні поради від емоційного вигорання під час війни. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/efektivni-poradi-vid-emocijnogo-vigorannya-pidchas-vijni?fbclid=IwAR2ccH5F1Y5zlppDIwCu5fnMn5tkzOClpY5jJivQ2bOOtElXRj5Ypam8jc&fs=e&s=cl>.
- [9] Про внесення змін до деяких законів України у сфері освіти : Закон України від 24.03.2022 № 2157-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-20#Text>.
- [10] План відновлення України: освіта та наука як фундамент розвитку людського потенціалу / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/plan-vidnovlennya-ukrayini-osvita-ta-nauka-yak-fundament-rozvitkulyudskogo-potencialu>.
- [11] Social Recovery. Ukraine Recovery Conference, 4-5 July 2022, Lugano, Switzerland. URL: https://uploadssl.webflow.com/621f88db25fbf24758792dd8/62bd01b9049cb35af0bbe702_E NG_Social%20Recovery_URC.docx.pdf.

References

- [1] Inform-analityc.zbirn-Osvita.Ukrayny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf./ Pro pravovyi rejym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.)

- [2] Stratehiia rozvytku vyshchoii osvity v Ukraini na 2022–2032 roky / M-vo osvity I nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki>.
- [3] Operatsiinyi plan realizatsii u 2022–2024 rokakh stratehii rozvytku vyschchoii osvity v Ukraini na 2022–2032 roky: rozporadjenna Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.02.2022 №286-p. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/proshvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286->
- [4] [2.D] Persha psykholohichna dopomoha uchasykam osvitnoho protsesu pid chas ta pisla zavershenna voiennykh dii : kurs pidvyshshenna kvalifikatsii dla osvitani. URL: <https://hryoutest.in.ua/courses/programa-pidvishchennya-kvalifikacijpsihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>.
- [5] [3.A] Materialy dla vykorystanna v roboti pid chas voiennykh dii. URL: <https://imzo.gov.ua/psyholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichnrobotamaterialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/>.
- [6] [3.B] Krashchi praktyky psykholoho-pedahohichnoho suprovodu ta pidtrymky uchasykiv osvitnoho protsesu v umovakh voiennykh dii i zbroinykh konfliktiv, nadanna sotsialno-psykholohichnoi dopomohy postrazhdalym vid nasylstva ta torhivli ludmy. URL: https://imzo.gov.ua/psyholohichnyj-suprovid-tasotsialno-pedahohichna-robotamaterialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chasvoiennykh-diy/krashchi-praktyky-psykholoho-pedahohichnoho-suprovodu-tapidtrymky-uchasykiv-osvitno-oho-protsesu-v-umovakh-voiennykh-diy-izbroynykh-konfliktiv-nadannia-sotsial-no-psykholohichnoi-dopomohypostrazhda/?preview_id=45502&preview_nonce=ce217076d7&_thumbnail_id=-1&preview=tru.
- [7] [3.C] Persha psykholohichna dopomoha. Alhorytm dii: metodychni rekomendatsiii. URL: <https://drive.google.com/file/d/16esXuCSmCqB5kXLugnKkm-E6SaKg1u0/view>.
- [8] [3.D] Efektyvni porady vid emotsiynoho vyhoranna pid chas viiny. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/efektivni-poradi-vid-emocijnogo-vigorannya-pidchas-vijni?fbclid=IwAR2ccH5F1Y5zlpDIwCu5fnMn5tkzOClpY5jJivQ2bOOtElXRjf5Ypam8jc&fs=e&s=cl>.
- [9] Pro vnesenna zmin do deiakykh zakoniv Ukaiiny u sferi osvity: Zakon Ukaiiny vid 24.03.2022 № 2157-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-20#Text>.
- [10] Plan vidnovlenna Ukrainy: osvita ta nauka yak fundament rosvytku ludskoho potentsialu / M-vo osvity I nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/plan-vidnovlennya-ukrayini-osvita-ta-nauka-yak-fundament-rozvitkulyudskogo-potencialu>.
- [11] Social Recovery. Ukraine Recovery Conference, 4-5 July 2022, Lugano, Switzerland. URL: https://uploadssl.webflow.com/621f88db25fbf24758792dd8/62bd01b9049cb35af0bbe702_E NG_Social%20Recovery_URC.docx.pdf.

CONTEMPORARY CHALLENGES IN ARCHITECTURAL AND ARTISTIC EDUCATION

Hryhorieva V. B.,

PhD Ped., Associate Professor, Head of the Dept. of Drawing, Painting, Architectural Graphics,
grigorjeva.valya@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3874-5617

Bilhorodska O. Y.,

PhD Ped., Associate Professor, Department of Drawing, Painting and Architectural Graphics,
elenabelgorodskaja@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7715-5447

*Institute of Architecture and Art,
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Odessa*

Abstract. The article is dedicated to contemporary challenges in the educational process of Ukraine, exemplified by fine arts preparation of future architects. Basic documents of the Ministry of Education and Science of Ukraine (MESU) related to the organization of education in Higher Education Institutions (HEI) under martial law are revised. The statistics with proposals for the preservation and reform of higher architectural and artistic education are analyzed. Martial law in Ukraine, imposed on February 24, 2022, introduced substantial changes in the educational process of the Institute of Architecture and Art of Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture. For the first time since World War II the beginning of the second academic term turned out to be under the threat of suspension. The joint efforts of the Administration of the Academy and the Institute, grounded upon the official documents of the MES, lead to making the necessary decisions regarding the successful functioning and further development of the Academy.

The purpose of the article was to review basic legal documents related to higher education of Ukraine during martial law and their impact upon the educational process, outline the major issues of distance learning of the future architects under such circumstances and determine the prospects for its further development. Methods of the research: *theoretical* – study and analysis of the legal documents, related to higher education of Ukraine during martial law; *empirical* – survey, diagnostics of the teaching staff and students of the Institute of Architecture and Art of Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture. While the research of the quality of distance learning during martial law the overall majority of the teachers staff (80 %) of the Institute of Architecture and Art of Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture identified the main challenges as following: difficulties in organization of training for internally displaced students and for the students, being temporarily abroad; international students; tense emotional and psychological state of all the participants in the educational process; technical constraints and lack of necessary tools for teachers and students; decrease in the motivation of the education applicants, etc. Despite the complexity of the contemporary challenges, the MESU presents ambitious plans concerning the accelerated integration of HEI into the European and world educational and research fields. The contemporary HEI network and the educational space is to be developed, thus ensuring the improvement of the quality of higher education.

Keywords: contemporary challenges, architectural and artistic education, distance learning, psychological support.